

Mottagare

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Remiss. Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens SOU 2025:63

Förslag till beslut

- Hälso- och sjukvårdsnämnden godkänner förslag till yttrande och lämnar det till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppgift att bedöma hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov av yrkesreglering för nya yrkesgrupper, se över kvaliteten och möjligheterna till vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvården, samt se över vårdpersonals behov och möjligheter till kontinuerlig fortbildning.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag att medicinska fotterapeuter bör erhålla skyddad yrkestitel..

Det bedöms positivt att utredningen föreslår att specialiseringstjänstgöring ska införas för logopeder och psykologer år 2029. Då det blir regionernas ansvar att tillhandahålla platser för anställning för logopeders och psykologers specialiseringstjänstgöring innebär förslaget ett nytt åtagande för regionerna.

Utredningen föreslår att det bör utredas om ett så kallat Vårdprofessionslyft som riktar sig mot sjuksköterskor, arbetsterapeuter och biomedicinska analytiker ska införas. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen välkomnar förslaget men anser att det bör formuleras så att det blir sjukvårdsregionen som får uppdraget. Vidare föreslås att arbetsgivaren ska ha möjlighet att ansöka om statsbidrag även för utbildningstjänstens kringutgifter, samt att även fysioterapeuter bör omnämnas i förslaget.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen välkomnar utredningens förslag att vårdgivare ska tillse regelbunden fortbildning för sina medarbetare, och instämmer i legitimerad personals skyldighet att delta, men anser att uppdraget att erbjuda fortbildning bör kunna vara sjukvårdsregionalt. Vårdgivarens fortbildning kan dokumenteras i patientsäkerhetsberättelsen på en strukturell nivå men formatet tillåter inte detaljerade beskrivningar och kan inte vara underlaget för den långsiktiga och systematiska planeringen av fortbildningsinsatserna. Det saknas vidare en beskrivning av hur och av vem det följs upp att regionerna efterlever kravet på fortbildning.

Ärendebeskrivning

Patientsäkerhet är en fundamental aspekt i hälso- och sjukvården och tandvården eftersom det direkt påverkar både individens hälsa och välbefinnande samt systemets effektivitet och trovärdighet. Om vårdpersonal brister i kompetens kan det leda till att patientsäkerheten hotas och allvarliga konsekvenser riskerar att uppstå, såsom felbehandlingar, medicinska misstag eller förlorade liv. Genom att säkerställa att vårdpersonalen har rätt kompetens bidrar det till att rätt behandling ges till rätt patient vid rätt tidpunkt. Rätt kompetens är grundläggande för att undvika patientsäkerhetsrisker och förhindra vårdskador. Vidareutbildad personal gör också vården rustad för att möta framtidens vårdbehov, med förväntade krav på att hantera såväl teknisk som medicinsk utveckling. Att ta till sig ny forskning och nya metoder, och att veta när gamla metoder ska utsträvas, är viktigt både för att kunna ge en god och patientsäker vård och för att medarbetarna ska vara attraktiva på arbetsmarknaden. En arbetsgivare som tillser fortbildning för sin personal har också bättre förutsättningar för att rekrytera och behålla sina medarbetare.

Del I i utredningen avser bedöma hälso- och sjukvårdens och tandvårdens eventuella behov av yrkesreglering för nya yrkesgrupper och vid behov lämna förslag på sådan reglering. Utredningens bedömning är att de principer och kriterier som ligger till grund för bedömningen av vilka yrkesgrupper som ska vara reglerade är väl etablerade och ändamålsenliga, och att utredningen därför inte något behov av att ändra dem.

Utredningens har granskat förutsättningarna för att införa legitimation eller skyddad yrkestitel för fler yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och tandvården, och presenterar förslaget att medicinska fotterapeuter bör erhålla skyddad yrkestitel. Bedömningen baseras på att yrkesgruppen har ett direkt patientansvar och utför ett självständigt arbete. Socialstyrelsen föreslå vara behörig myndighet för det reglerade yrket medicinsk fotterapeut. Bestämmelserna om skyddad yrkestitel för medicinska fotterapeuter föreslås träda i kraft den 1 september 2029, med övergångsregler fram till 2035 för redan yrkesverksamma. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen instämmer i utredningens bedömning.

För övriga granskade yrkesgrupper har utredningen kommit fram till att det inte finns tillräckliga skäl för att reglera fler yrken genom att införa legitimation eller skyddad yrkestitel. Bedömningen grundas på kriterier om patientsäkerhet, utbildning, omfattning av yrkesrollen och internationella förhållanden samt aspekter såsom att yrkesgruppen redan har en legitimation via sin grundutbildning. För några yrken finns inte heller förutsättningar för att införa skyddad yrkestitel eller någon annan form av behörighetsreglering. Det gäller specialistsjuksköterska (AVS), cytodiagnostiker, embryologer, genetiska vägledare, medicinska vårdadministratörer, optometrist, ortoptister, osteopater, perfusionister, sjukhusgenetiker och tandsköterskor. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har inga synpunkter på utredningens förslag.

Utredningens del II innehåller uppdraget att se över kvaliteten och möjligheterna till vidareutbildning för personal inom hälso- och sjukvård och tandvård. Utredningen har genomfört en kartläggning av kvaliteten och möjligheterna till vidareutbildning för reglerade yrken inom hälso- och sjukvården och tandvården. En viktig källa till kartläggningen har varit den enkät om vidareutbildning som skickades ut till yrkesorganisationer, professions- och fackförbund som representerar olika yrkesgrupper i hälso- och sjukvården och tandvården.

Avseende läkarnas specialiseringstjänstgöring gör utredningen bedömningen att det behövs en översyn av Socialstyrelsens föreskrifter, för att säkerställa att tjänstgöringen innehåller ett tillräckligt brett patientunderlag för att uppnå målen enligt målbeskrivningarna. Därtill bör det göras ett tillägg i föreskrifterna om att en del av den sammantagna bedömningen av ST-läkaren kan grunda sig på ett kunskapsprov. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen instämmer i bedömningen.

Utredningen finner vidare att regionerna behöver utveckla ett system för att bedöma och godkänna verksamheter som erbjuder specialiseringstjänstgöring för läkare. Verksamheterna måste kunna erbjuda ett tillräckligt brett patientunderlag för att målen för specialiseringstjänstgöringen ska kunna uppfyllas. Det gäller både för verksamheter inom regionerna och hos vårdgivare som har avtal med regionerna. I avtal med regionerna behöver privata vårdgivare som utför vård som har upphandlats av regionerna kunna ta emot de som genomför sin specialiseringstjänstgöring på sjukhusen inom regionen för att dessa ska kunna få erfarenhet av de behandlingar som har utlokaliserats. Nödvändig ekonomisk kompensation behöver utgå till de privata vårdgivarna från regionerna för dessa placeringar. Regionerna bör tillhandahålla statistik över antalet personer som genomför specialiseringstjänstgöring inom regionen och hos de privata vårdgivare som regionen har avtal med. Statistiken bör årligen sändas in till Socialstyrelsen. I Region Gotland är antalet privata vårdgivare begränsat, men Hälso- och sjukvårdsförvaltningen gör bedömningen att förslaget är angeläget för att tillse att landets samtliga specialistläkare har den kompetens som yrket kräver.

Avseende andra yrkesgruppers behov av författningsreglerad specialistkompetens föreslås att specialiseringstjänstgöring ska införas för logopeder och psykologer år 2029. Det blir då regionernas ansvar att tillhandahålla platser för anställning för logopeders och psykologers specialiseringstjänstgöring i den omfattning som motsvarar regionens framtida behov i klinisk verksamhet. Enligt förslaget ska utbildningen pågå i minst 2,5 år för logopeder och 3,5 år för psykologer, och att Socialstyrelsen ska få utökat ansvar för att reglera och följa upp vidareutbildningen. Förslaget innebär därmed ett nytt åtagande för regionerna. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ställer sig bakom förslaget.

Utredningen föreslår att det bör utredas om en ny ordning för vidareutbildning för vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå ska införas i Sverige, ett

så kallat Vårdprofessionslyft. Modellen är inspirerad av Skolverkets Lärarlyft och syftar till att göra vidareutbildning mer tillgänglig. Fokus för Vårdprofessionslyftet ska vara vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå som sjuksköterskor, arbetsterapeuter och biomedicinska analytiker. Den nya ordningen innefattar att den yrkesverksamme vidareutbildas genom uppdragsutbildning, inom ramen för en utbildningsanställning. Staten står för uppköp av utbildning och lönekostnad och arbetsgivaren står för att anordna VFU. Det verksamhetsintegrerade lärandet, studieuppgifter och examensarbete knyts så långt det är möjligt till arbetsplatsnära utveckling och återkopplas till verksamheten. Den nya ordningen bör enligt utredningens bedömning innebära att en myndighet får i uppdrag att köpa relevanta kurser och utbildningar från lärosäten. Därtill ska arbetsgivarna inom sektorn inrätta utbildningstjänster för vidareutbildning. Arbetsgivaren ska anmäla utbildningstjänsten till den ansvariga myndigheten. Myndigheten bekräftar att plats för deltagande finns på den specifika vidareutbildningen och arbetsgivaren kan då gå vidare med rekrytering till utbildningstjänsten. Arbetsgivaren kan ansöka om statsbidrag för bland annat lönekostnader. Det innebär att den yrkesverksamme har en utbildningsanställning på heltid och arbetar 50 procent hos arbetsgivaren och läser vidareutbildningen med en studietakt på halvfart, det vill säga 50 procent. Det behövs en fördjupad utredning för att belysa om det arbete som utförs inom ramen för utbildningsanställningen bör/kan organiseras på så sätt att det är möjligt att tillgodoräkna arbetet som VFU, efter slutlig bedömning av lärosätet. För att genomföra förändringen krävs att det avsätts permanenta medel till Vårdprofessionslyftet. Den föreslagna utredningen behöver även ta fram förslag på förordning om anordnandet och bedrivandet av uppdragsutbildning och förslag på förordning som innehåller bestämmelser om statsbidrag. Utredningen behöver även ta fram en examensordning för yrkesexamen på avancerad nivå för de olika yrkesgrupperna som inte har författningsreglerad vidareutbildning i dag. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen välkomnar förslaget "Vårdprofessionslyftet" men önskar en fördjupad analys. För en liten region kan det innebära svårigheter att inrätta utbildningstjänster då det kan saknas förutsättningar för att erbjuda ett verksamhetsintegrerat lärande inom regionen då vissa enheter endast bemannas av enstaka medarbetare. Det kan i samband med pensionsavgångar eller andra personalförändringar eller i samband med etablering av en ny enhet förekomma att kompetens lokalt helt saknas inom ett angeläget område. Hälso- och sjukvårdsnämnden anser att förslaget bör formuleras så att det blir sjukvårdsregionen som får uppdraget att erbjuda utbildningsanställningar, för att hantera den sårbarhet som finns hos små regioner. För Region Gotland tillkommer dessutom en ö-faktor. För medarbetare som ska vidareutbilda sig vid ett lärosäte är sällan resor över dagen möjliga att genomföra, och det tillkommer då utöver lönekostnader utgifter för resor och boende som kan vara betydande för den enskilde eller för arbetsgivaren. För att Vårdprofessionslyftet ska kunna få det genomslag som utredningen avser bör arbetsgivaren ha möjlighet att ansöka om statsbidrag även för utbildningstjänstens kringutgifter såsom resa och boende. Vidare anser Hälso- och sjukvårdsförvaltningen att även fysioterapeuter är en

yrkesgrupp som borde omnämnas i utredningens förslag avseende Vårdprofessionslyftet.

Del III i utredningen handlar om vårdpersonalens behov av kontinuerlig fortbildning. Utredningen anser att vårdgivarens ansvar för att identifiera all hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning behöver förtydligas. Fortbildningen ska vara i en sådan omfattning som leder till att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) respektive tandvårdslagen (1985:125) upprätthålls. Utredningens förslag är att vårdgivare från 2028 ska vara skyldiga att erbjuda regelbunden fortbildning, och att bl.a. all legitimerad personal får en uttrycklig skyldighet att delta. Fortbildningen föreslås dokumenteras i den årliga patientsäkerhetsberättelsen – ett dokument som vårdgivare upprättar varje år för att redovisa sitt arbete med att förebygga vårdskador och säkra kvaliteten i vården. Vidare ser utredningen att begreppet fortbildning behöver definieras. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen välkomnar utredningens förslag att vårdgivare ska tillse regelbunden fortbildning för sina medarbetare, och instämmer i legitimerad personals skyldighet att delta. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser vidare att det behövs en vägledning för att tydliggöra vad fortbildningen ska innehålla. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen instämmer i utredningens förslag att basen i fortbildningen ska vara verksamhetsnära, men ser att det kan vara för snävt att lägga kravet på fortbildningen regionalt och anser att uppdraget att erbjuda fortbildning bör kunna vara sjukvårdsregionalt. För en liten region där vissa specialister är ensamma i sin profession är det av stor vikt att få möjlighet att fortbilda sig, auskultera eller delta på utbildningstillfällen med kollegor på en större enhet i annan region. Därtill bör kravet på fortbildning spegla arbetstagarens ansvarsområden, erfarenhet och kompetens. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att förslaget att dokumentera vårdgivarens fortbildning i patientsäkerhetsberättelsen kan vara genomförbart på en strukturell nivå men att patientsäkerhetsberättelsen inte har ett format som tillåter detaljerade beskrivningar av samtliga utbildningsinsatser och därmed inte kan vara underlaget för den långsiktiga och systematiska planeringen av fortbildningsinsatserna. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att i utredningens förslag avseende vårdgivarens skyldighet att erbjuda fortbildning saknas en beskrivning av hur och av vem det följs upp att regionerna efterlever detta och vad påföljden blir om det inte görs.

Bedömning

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen bedömer att utredningen är angelägen och innehåller flera viktiga och angelägna aspekter för att säkra vårdprofessionernas kompetens och därmed ge förutsättningar för god och patientsäker vård nu och i framtiden.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att medicinska fotterapeuter bör bli en skyddad yrkestitel.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att regionerna behöver ett system för bedöma och godkänna verksamheter som erbjuder specialiseringstjänstgöring för läkare.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att specialiseringstjänstgöring ska införas för logopeder och psykologer.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att Vårdprofessionslyftet bör utredas vidare avseende regionernas möjlighet att ansöka om statsbidrag för utgifter, samt att uppdraget att tillse VFU ska kunna vara sjukvårdsregionalt.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att vårdgivarna ska få ett tydligt ansvar att ge möjlighet till regelbunden fortbildning, och att legitimerad personal ska få en skyldighet att delta.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att basen i fortbildningen ska vara verksamhetsnära, och föreslår att uppdraget att erbjuda fortbildning kan vara sjukvårdsregionalt.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att vårdgivarens möjligheter till fortbildning kan presenteras i patientsäkerhetsberättelsen på en övergripande nivå.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens bedömning är att i utredningens förslag avseende vårdgivarens skyldighet att erbjuda fortbildning saknas en beskrivning av hur och av vem det följs upp att regionerna efterlever detta och vad påföljden blir om det inte görs.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse hälso- och sjukvårdsförvaltningen daterad 2025-09-30

Yttrande hälso- och sjukvårdsnämnden daterat 2025-10-22

Remiss. Betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (SOU 2025:63) inkom 2025-06-25

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Marie Loob
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Skickas till

Socialdepartementet